

■ Руплівым гаспадарам

ШТО ПАСЕЕШ, ТОЕ І ПАЖНЕШ?

Насенне не ўзышло? У вас вырасла не тая культура, якую хацелі? А можа, вы не атрымалі таго ўраджаю, на які разлічвалі? Даволі часта з усімі гэтымі праблемамі мы сутыкаемся зусім не таму, што агароднікі з нас дрэнныя — нас проста падвяло насенне.

І адна з першых парад, якую чытачам «Звязды» далі ў Галоўнай дзяржаўнай інспекцыі па насенняводстве, каранціне і абароне раслін — не набываць насенне «з рук», на стыхійных кірмашах, у прадаўцоў, што стала чыста абочын дарог. Мала таго, што тут вы рызыкуеце набыць штосьці някаснае, разам з такім матэрыялам можна занесці хваробы і шкоднікаў.

Не варта набываць насенне праз інтэрнэт, па пошце. Наўрад ці ў віртуальнага прадаўца вы зможаце азнаёміцца з дакументамі на пакупку. І дзе гарантыя, што вам дашлюць менавіта тую культуру, прывабны малюнак якой так вас зацікавіў на экране камп'ютара ці ў яркай буклетце? Наогул, у фоташопа сёння можна стварыць любую выяву, напрыклад прыдаць кветкам такі колер, якога не існуе. Калі ж вы атрымаеце дрэнны тавар, часам выказаць прэтэнзіі немагчыма, бо віртуальны прадаўца часта не ўказваюць свой юрыдычны адрас, а пазначаюць толькі абаненцкую скрыню.

Каб збыць свой тавар, гандляры часам ідуць на розныя хітрукі. Напрыклад, пішуць на этыкетках назвы запатрабаваных сартоў. Часам яны атрымліваюць сортасумесь, а пасля расфасоўваюць тавар па больш дробных упакоўках і пазначаюць пэўныя назвы сар-

тоў. Асабліва часта такую хітрасць выкарыстоўваюць гандляры кветкамі. Калі ў вас выраслі, напрыклад, цюльпаны не таго колеру, на які вы разлічвалі, даказаць, што вас падманулі ў пэўнай краме, не атрымаецца. Хоць некаторыя вытворцы запэўніваюць: калі нешта не так з пасадачным матэрыялам, яны гатовы замяніць яго. Але хутчэй за ўсё так робяць толькі буйныя «гульцы», якія даражаць рэпутацыяй. А дробныя прадаўцы ці «перакупы» наўрад ці пойдучь вам насустрэчу... Але выявіць такія парушэнні можна, калі запатрабаваць у прадаўцоў дакументы перад пакупкай тавару.

Зразумела, сутыкнуцца з падобнымі праблемамі можна ў любой гандлёвай кропцы, але, майце на ўвазе, у буйных цэнтрах, якія прапануюць насенне, пастаянна праводзіцца маніторынг.

— Мы займаемся пытаннямі кантролю якасці насення, якое вырабляецца ў нашай краіне і паступае суды з-за мяжы; удзельнічаем у распрацоўцы нарматыўна-прававых дакументаў, якія рэгулююць пытанні насенняводства, — расказвае **Валяр'ян САРСАНІЯ, начальнік дзяржаўнай інспекцыі па насенняводстве**. — У кожнай вобласці, раёне ёсць падведмасныя арганізацыі, якія займаюцца вызначэннем пасяўных і сартавых якасцяў. Яны



аснашчаны лабараторным абсталяваннем і па выніках даследаванняў выдаюць дакументы, што пацвярджаюць якасць насення.

— Пакупнікі павінны быць больш уважлівымі, яны маюць права папрасіць дакументы на такі тавар! Калі ж прадавец пачынае выкручвацца, гаварыць, што забыў паперы, не можа іх знайсці, ці шукае нейкія адгаворкі, гэта падстава ўсумніцца ў тым, што насенне якаснае. Між іншым, з праблемамі, звязанымі з якасцю насення, адсутнасцю дакументаў на яго, можна звяртацца ў тэрытарыяльныя інспекцыі (пажадана запытаць рабіць у пісьмовай форме). Таксама парушэннем з'яўляецца рэалізацыя нераянаваных сартоў. Так, апошнім часам усё больш скаргаў паступае ад садоўдаў, якія набываюць малдаўскія саджанцы. Паўднёвыя сарты плодowych больш цеплалюбныя, пад нашы кліматычныя ўмовы яны могуць не падысці і вымерзнуць. Акрамя таго, разам з саджанцамі ёсць

вялікая рызыка занесці хваробы, у тым ліку каранцінныя. Не трэба маўчаць, калі вы бачыце, што рэалізуецца «праблемны» тавар. Можна ўзяць частку хворай расліны, злавіць шкоднікаў і звярнуцца ў дзяржаўную раённую інспекцыю па насенняводстве, каранціне і абароне раслін. Магчыма, такім чынам вы папярэдзіце сур'ёзныя праблемы не толькі на сваім участку.

Руплівым гаспадарам трэба ведаць, што перш, чым набываць насенне, варта паглядзець, ці ёсць пэўная культура ў дзяржрэестры. Часам прадавец, каб забавіць спажываўца, можа напісаць на пакеціку экзатычную назву. Альбо пад рознымі назвамі прадаваць насенне аднаго і таго ж сорту.

Акрамя таго, у дзяржрэестры пазначана, у якіх рэгіёнах найлепш вырошчваць пэўныя сарты.

— Калі сарты ўключаны ў рэестр, гэта азначае, што яны прайшлі дзяржаўнае выпрабаванне і паказалі сябе на ўзроўні стан-

дарту альбо яго перавысілі, — заўважае **начальнік аддзела па інспектаванні насенняводства Андрэй ПЯЧКОЎСКІ**. — Інфармацыя пра сарты, якія ёсць у дзяржрэестры, можна атрымаць на сайце Дзяржінспекцыі па выпрабаванні і ахове сартоў раслін sorttest.by. Таксама тут можна паглядзець, да якой групы адносіцца пэўны сорт — ранняя- (сярэдня-, позна-) спелая. Наогул гаспадарам найперш трэба азнаёміцца з пэўнай літаратурай, паглядзець, што ёсць у продажы, вызначыцца з тым, што яны хочуць атрымаць, і толькі пасля набываць насенне. Важна ўлічваць і тое, што розныя сарты патрабуюць пэўных умоў, тэхналогій.

— **Нават у тым, што насенне не ўзышло, таксама можа быць вінаваты сам агароднік?**

— Сапраўды, розныя фактары могуць уплываць на ўсходжасць насення (напрыклад, прыродна-кліматныя). Шмат залежыць ад аграцэхнікі. Важна і тое, як захоўвалася насенне.

— **Атрымліваецца, лепш не набываць насенне ў за-**

— Калі насенне апрацавана хімічнымі прэпаратамі, праз пэўны час такія прэпараты могуць уплываць на яго, усходжасць зменшыцца.

Часам вытворцы хітраць, указваюць, напрыклад, што тэрмін прыдатнасці насення да 2020 года. Але па законе дакумент, які гарантуе якасць насення, не можа выдавацца на 3-4 гады. Так,

Выбіраем насенне

на агародных культурах тэрмін дзеяння пасведчання 8 месяцаў! На плодowych культурах ўсталяваны два тэрміны (таму што людзі набываюць саджанцы вясной і восенню), дакумент выдаецца на п'ягодка. Гэта зроблена, каб засцерагчы ад небяспекі пакупнікі, раптам прадавец выкапаў саджанцы, у пэўны сезон не прадаў іх, а пакуль ён стаяў на кірмашы, карані раслін маглі пашкодзіцца, падсохнуць. Таму прадавец павінен прайсці паўторныя праверкі, каб выставіць тавар на продаж.

— **На якую інфармацыю на пакеціку насення трэба яшчэ звярнуць увагу?**

— Ёсць пэўныя патрабаванні, якія прад'яўляюцца да маркіроўкі насення. Так, павінны быць указаны культура, сорт, найменне прадаўца. На сумесі насення распісваецца, з чаго яна складаецца ў працэнтных суадносінах. Асабліва гэта датычыцца газонных траў. Таксама павінен быць указаны дакумент, які пацвярджае якасць. Часам на пакеціках пішуць, што насенне правярана Галоўнай інспекцыяй, але насамрэч такая спасылка — маркетынгавы ход, бо такія аналізы праводзяць толькі абласныя і раённыя інспекцыі. Калі насенне пратраўленае, на ім трэба пазначыць, які хімічны прэпарат пры гэтым выкарыстоўваўся. А вось жорсткіх патрабаванняў, што на пакеціках павінна змяшчацца інфармацыя пра тое, ці раянаваны сорт, няма. Але часам самі вытворцы наносяць такі надпіс.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ

КІРУЕМ ЗБЕРАЖЭННЯМІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Бездазвыўныя ўклады, наадварот, чакаюць свайго часу. Вы ўносіце грошы на дэпазіт і забіраеце іх толькі па заканчэнні таго тэрміну, які пазначаны ў дагаворы. Сітуацыі бываюць розныя, і ў форс-мажорных абставінах банк можа пайсці вам на сустрэчу і датэрмінова вярнуць грошы, але для гэтага патрэбны важкія падставы. Банк абавязкова разгледзіць ваша пажаданне, але дасць згоду толькі ў тым выпадку, калі палічыць вашыя аргументы вельмі сур'ёзнымі. Стаўкі па бездазвыўных дэпазітах заўсёды прывабнейшыя і вышэйшыя. Давайце параўнаем: гадавая стаўка банка адзіннага ўкладу на 5 месяцаў — 5 %, бездазвыўнага — ужо 10 %. Адрозненні будучы заўсёды, незалежна ад тэрміну, на які вы кладзеце свае грошы ў банк.

Рублёвы лепшы, але ёсць нюансы

Традыцыйна ўклады дзеляцца і па тыпе валюты: можна адкрыць рублёвы або валютны дэпазіт, натуральна, стаўкі па першым заўсёды вышэйшыя. Напрыклад, максімальная стаўка, якую можна знайсці на ўклад у беларускіх рублях, — 10,5 % гадавых. Гэта бездазвыўны дэпазіт тэрмінам на 12 месяцаў. Калі грошы вы збіраеце на працягу года для мэтавай куплі ў айчынай валюце, то лепш аздаваць перавагу рублям.

Адрозненні будучы заўсёды, незалежна ад тэрміну, на які вы кладзеце свае грошы ў банк.

шага дэпазіту перавышае сярэдні працэнт, які дзейнічае па гэтых умовах, то тут жа ўключаецца механізм карэкціроўкі «ў часе». Дзейнічае ён вельмі проста. Над працэнтамі па дэпазіце ставіцца маленькая зноска, расшыфроўка якой прыводзіцца значна ніжэй у дагаворы. А на самай справе гэта значыць, што памер працэнтаў па ўкладзе ўстанаўліваецца ўпаўнаважаным органам банка і змяняецца банкам у аднабаковым парадку пасля папярэдняга паведамлення ўкладчыку. Вось так. Першапачаткова вам прапанавалі, скажам, 13 % гадавых, але пасля двух, трох месяцаў стаўка па дэпазіце значна памяншаецца. І ўсё законна. Трэба было цалкам чытаць дагавор і абавязкова тое, што пад зноскай. Стаўка выбрана вамі плаваючая.

Фіксаваныя стаўкі ёсць у сістэмных банкаў. Праўда, даход па іх значна ніжэйшы. Напрыклад, бездазвыўны дэпазіт на адзін год мае на ўвазе толькі 7,5 % гадавых. Яшчэ пры выбары дэпазіту ёсць сэнс разабрацца, як банк будзе выплачваць працэнтны па ўкладзе. Ёсць паняцце «капіталізацыя працэнтаў», яшчэ яго называюць «працэнтны на працэнт». Калі ва ўмовах укладу значыцца, што існуе штомесечная капіталізацыя працэнтаў, то гэта значыць, што па заканчэнні месяца захоўвання налічаны працэнтны за адпаведны перыяд далучаюцца да сумы дэпазіту. А ў наступным месяцы працэнтны налічваюцца ўжо на ўсю суму, якая ляжыць на вашым рахунку. Даход па дэпазіце з капіталізацыяй працэнтаў будзе вышэйшы, яшчэ большы ён будзе, калі працэнтны выплачваюцца двойчы ў месяц.

Такі ж фокус і з валютай

Зусім іншы варыянт атрымліваецца, калі вы плануеце паехаць летам за мяжу або ўжо доўгі час збіраеце грошы на нерухомасць. У гэтым выпадку вам, мабыць, лепш выбраць валютны ўклад, тут ваш выбар залежыць ад актуальнай на сёння доларавай інфляцыі. Працэнтны па валютным укладзе невялікія — да 2 %.

Дакладней, 2 % гадавых — гэта максімум. Сярэдняя стаўка па доўгатэрміновым укладах складае ад 1 % да 1,5 %. Усё, што больш гэтай прапановы, — таксама трапляе пад дзеянне зноскі. Фіксаваныя, як правіла, першыя тры месяцы дэпазіту. Ды і працэнтны там невялікія (0,5 % гадавых).

Аблігацыі максімум 2,5 %

Знізілася даходнасць і па валютных аблігацыях. Яшчэ летась каштоўныя паперы ў валюце прыносілі іх уладальнікам нядрэжны даход. Уласныя валютныя аблігацыі сістэмных банкаў краіны прадугледжвалі спачатку 5,5 %, а потым 3,5 % гадавых. Сёння падобных каштоўных папер з такой даходнасцю ўжо няма.

Цяпер на фінансавым рынку з'явіліся бездакументарныя каштоўныя паперы і інтэрнэт-аблігацыі ў валюце пад 2,5 % гадавых. Аднак у насельніцтва яны пакуль вялікай папулярнасцю не карыстаюцца. Людзей сёння палюхае той факт, што па гэтых каштоўных паперах у іх на руках ніякіх папяровых дакументаў не застаецца. А калі няма гэтай самай паперы, то і ў кліентаў часам узнікае ўражанне, што гарантыя вяртання іх грошай не зусім відавочная.

У тэму

Дэпазіты ў валюце ў мінулым месяцы скараціліся на 66,1 мільёна долараў (для параўнання: за студзень гэтага года — на \$14,1 мільёна, за снежань — на \$36,2 мільёна, за лістапад мінулага года — на \$17,1 мільёна, за кастрычнік — на \$23,8 мільёна, за верасень — на \$39,3 мільёна). На пачатак сакавіка ўклады ў валюце склалі 6 млрд 609,2 мільёна долараў.

Нагадаем, трэці год насельніцтва краіны застаецца чыстым прадаўцом наяўнай валюты. Беларусы ў лютым павялічылі чысты продаж наяўнай валюты больш чым у два разы ў параўнанні са студзенем да 217 мільёнаў долараў. Рост чыстага продажу адбыўся за кошт прыкметнага зніжэння цікавасці да куплі валюты. Калі продаж наяўнай валюты ў лютым знізіўся на 3,8 % у параўнанні з студзенем да 562,2 мільёна долараў, то купля валюты ўпала адразу на 37,5 %, да 345,2 мільёна долараў. За ўвесь мінулы год беларусы здалі 2,2 млрд долараў чыстымі наяўнымі. У 2016 годзе чысты продаж склаў больш за 2,4 млрд долараў, за два месяцы гэтага года — 249,3 мільёна долараў.

Інтэрнэт-аблігацыі — гэта аблігацыі для фізічных асоб, якія рэалізуюцца ў сістэме «Інтэрнэт-банкінг». Яны эмітаваныя ў бездакументарнай форме (гэта значыць, у выглядзе запісаў на рахунках аналагічна безнаяўным грашам) і з'яўляюцца «прасунутай версіяй» традыцыйных папяровых аблігацый.

Сяргей КУРКАЧ.